



Aftensamtale om musik og psykologi - med udgangspunkt i psyke & logos nr. 1 2007

Willert, Søren; Bonde, Lars Ole

Published in:
Psykolog Nyt

Publication date:
2007

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Willert, S., & Bonde, L. O. (2007). Aftensamtale om musik og psykologi - med udgangspunkt i *psyke & logos* nr. 1 2007. *Psykolog Nyt*, 61(22), 18-22.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Aftensamtale om musik

Musik er lyd og tæt forbundet med menneskets sjæleliv. I forbindelse med udgivelsen af et omfangsrigt Psyke & Logos om 'Musik og psykologi' har Søren Willert ført en musikalsk samtale med tema-nummerets redaktør

Musik og psykologi
Af Søren Willert

En lang aften, og rammen er sat for en

samtale over temaet 'Musik og psykologi'. Samtalen udvikler sig i retning af et interview. Jeg spørger, Lars Ole Bonde fortæller. Hvad han fortæller, følger her:

- Min egen faglige, akademiske baggrund er inden for musikvidenskab. I mine unge år i 1970'erne og 1980'erne var vi meget optaget af det fagkritiske perspektiv. Fortidens musik blev på godt og ondt analyseret primært som et kulturprodukt: som afspejling af en i det store og hele perverteret vestlig kultur. Som et kulturfænomen, der kunne gøre skade ved at socialisere børn og unge ind i denne perverterede kultur, og som burde afløses af andre musikkulturer med mere frigørende fortegn (læs: rytmiske musikkulturer).

Siden dengang er forskningsinteressen hos mig og mange kolleger skiftet. Jeg forstår stadig musik som et socialt og kulturelt udtryk, men lægger megen vægt på også at forstå musik som et eksistentielt og et æstetisk-musikalsk udtryk. Hvad er det, musikken 'kan' - på tværs af dens kulturelt bestemte manifestationer?

Bag om de kulturspecifikke variationer skjuler der sig efter min mening en grundlæggende, genetisk funderet, musikalitet som reelt er en almenmenneskelig udtryksform. Den kritisk-sociologiske vinkel, som dominerede i mine ungdomsår, er blevet afløst af en kultur- og kontekstorienteret, kritisk beskrivende vinkel. Samfundsborgeren ansues her ikke som potentielt offer for kulturindustriens overgreb, men som en aktiv aktør, der bruger samfundets og kulturens tilbud, inklusive musik, som redskaber eller ressourcer med henblik på sin personlige tilværelsesoptimering.

Denne sidstnævnte forskningsinteresse åbner i princippet op for en positiv samarbejdsrelation mellem musikvidenskab og psykologi. Hvad er det, musikken kan levere som tilværelsesressource? Mange steder i udlandet er der forskningscentre eller grupper, der aktivt udvikler potentialerne fra denne samarbejdsrelation; gode eksempler er

de engelske universiteter i Keele og Exeter, hvor musikpsykologi er et ekspansivt tværvidenskabeligt satsningsområde.

I Danmark har jeg i det store og hele oplevet det som utroligt svært at få psykologer til at interessere sig for og bidrage til udforskningen af musik i et psykologisk perspektiv. Det har ærgret mig. Vi med musikfaglig baggrund har nemlig brug for 'rigtige' psykologer med henblik på at få en dybere faglig forankring af vores musikpsykologiske bestræbelser. Jeg er omvendt sikker på, at det psykologiske fagmiljø kunne vinde ved at blive mere opmærksom på de særlige perspektiver, der træder i fokus, når mennesket skal forstås i sin relation til lydligt-musikalske omgivelser.

På den baggrund var det mig en stor glæde, da et tidsskrift med en psykologfaglig tyngde som Psyke & Logos henvendte sig med et forslag om at sætte et temanummer om 'Musik og psykologi' i værk. Det var faktisk første gang, psykologer bankede på i musikmiljøet omkring musikerterapiuddannelsen i Aalborg. Personligt er jeg glad for det resultat, der er kommet ud af anstrengelserne, om end jeg gerne havde set lidt flere artikler skrevet af fagpsykologer. Jeg håber virkelig, at musik fremover vil nyde større aktiv bevilgning blandt psykologer, og at der kan udvikles tværfaglige miljøer for musikpsykologi, meget gerne på nordisk basis.

Musikpsykologi er almenpsykologi

I en psykologs øren kan 'musikpsykologi' måske lyde som en lidt eksotisk, fjern provins inden for psykologiens samlede landskab. Jeg kunne i den grad ønske mig, at Psyke & Logos-antologien bidrog til at demtere en sådan opfattelse. Den historiske bevægelse, jeg netop har beskrevet, indebærer blandt andet, at musikfaglighed og -forskning i stadig stigende grad har fået klassiske almenpsykologiske tema-

er som deres omdrejningspunkt.

Et sæt af almenpsykologiske temaer har evolutionspsykologisk karakter. For vores allertidligste forfædre har lyd været umådeligt vigtigt som formidler af signaler om omgivelsernes konkrete tjenlighed – eller affordance, for nu at tale gibson'sk.

Om dagen har synssansen i forening med den opretstående gang gjort en vis kortlægning af omgivelserne mulig. Lyde har givet supplerende oplysninger om, hvad der måtte skjule sig bag de synlige overflader. Om natten har man overlevelsesmæssigt været helt afhængige af at kunne afkode det forhåndenværende lydunivers. Det er ikke mærkeligt, at netop det gibson'ske perspektiv på menneskets perception, inklusive de to begreber tjenlighed (affordance) og tilegnelse (appropriation) har fået en central placering i musikpsykologiens standardvokabular.

Den evolutionspsykologiske vinkling gør det let at forstå musikkens tætte kobling til vores følelsesliv. Det 'interessante' ved fx nattens lyde var ikke først og fremmest, hvilken 'ting' lyden refererede til, men lydets direkte signalværdi nu og her – set i et overlevelsesperspektiv. Bragte lyden bud om venner, der nærmede sig: glæde og invitation – eller om fjender, der skulle bekæmpes: aggression – eller måske snarere flygtes fra: frygt? Eller måske om noget spiseligt: aktivering af jagtinstinkt?

Lyd/musik og arousal har været tæt forbundet siden menneskets barndom, dels i form af det, Daniel Stern kalder "vitalitets-konturer", dels som en non-verbal emotionel pirringsform. Det er denne umiddelbare, svært verbaliserbare emotionelle appel, som komponister og musikere har udnyttet gennem årtusinder, og som lyttere har knyttet an til. Musik, vi lytter til, pirrer os og fortæller os en historie om 'et eller andet' – men uden nogen entydig specifikation af genstandsuniverset. Den slags specifikationer må lytterne hver især selv udvikle, hvis ellers de gider

eller bliver inspireret. I den henseende er der et slægtskab mellem musik og ikke-naturalistisk billedkunst. Vi bliver meddigtende, medskabende.

Det er denne særlige kvalitet ved musikperception, der får den danske musikpsykolog Erik Christensen til at bruge betegnelsen virtuelt tids-rum (virtual timespace) om musikkens rum. Der er tale om et virtuelt rum, fordi det ikke har en entydig, objektiv placering, men ejes af den enkelte som en personlig tilegnelse af konkrete og forestillede lydilder. Der er tale om et rum med indbygget tidsfaktor, fordi auditive objekter i modsætning til visuelle objekter er tidsbundne. Vi kan gå på et kunstmuseum og se på billeder – og vi 'ved', at billederne bliver hængende, også når vi forlader museet. Anderledes med det, der foregår i koncertsalen. Musikken er der kun, når orkestret spiller. Eller mere radikalt formuleret: "Du er musikken, mens den spiller" (T.S. Elliott).

Det er den samme kvalitet, musikterapeuter udnytter, når de i 'receptiv musikterapi' arbejder med de indre forestillingsbilleder, klienter danner under musiklytning, eller når de i 'aktiv musikterapi' improviserer med klienterne ud fra "spilleregler", der gør det muligt at lade musikken repræsentere aspekter af klientens indre og ydre verden.

Kognitiv psykologi

Al moderne musikpsykologi er kognitiv psykologi, og kognitiv musikpsykologi anerkender den tætte sammenhæng mellem emotion og cognition, som vel er alment anerkendt i psykologien i dag. Den tætte kobling mellem musik og følelser gør, at genstandsfeltet udvides til ikke blot – som i mainstream, 'gammeldags' kognitionspsykologi – at angå verbaliserbare tanker, men langt mere komplekse livsudtryk, hvor følelse og fornuft er uhjælpeligt sammenvævet.

Dette danner baggrund for musikpsykologers optagethed af endnu en

almenpsykologisk tradition ud over den gibson'ske, nemlig den moderne psykobiologiske udgave af tilknytningsteorien, og med Trevarthen og Stern som de to hyppigst citerede.

Det er ikke kun psykologerne på vores institut, der føler sig stolte over at Aalborg Universitet dette år har valgt at udnævne Stern til æresdoktor. Vi fra musikterapi oplever os i høj grad som medinteressenter i forhold til dette æresdoktorat. Og Stern bruger i stigen de grad eksempler fra musikterapien til at illustrere sine pointer.

Musikken er et sprog - eller?

'Musikken taler'. Men er musikken et sprog?

Dette er en gammel diskussion, som i dag foregår på et nyt og avanceret, neuropsykologisk grundlag. Musikeren og hjerneforskeren Peter Vuust skriver i temanummeret, at jo mere vi lærer om musik, des tættere ligger bearbejdningen af musikalske indtryk og oplevelser på de sproglige centre i hjernen.

Sådan er det sikkert også med andre kunstformer. Man lærer den specifikke syntaks. Man lærer om en sproglighed på et mere kropsnært niveau end verbalsprogets. Musikken fungerer som en slags 'mellestation' i forhold til at fange de basale kropsskemaer – ikke mindst hos personer, hvor de ikke er blevet sprogligt fikseret, altså mennesker, som ikke har udviklet et verbalsprog. Det, som de sprogligt skadede ikke fik lært i det første halvandet leveår, det kan de lettere lære gennem musik end gennem sproget, fordi sproget er fjernere fra de basale erkendelseskemaer end musikken er.

Der er med andre ord mange fælles temaer at tage fat på. Jeg håber, at psykologer, musikforskere og musikterapeuter i de kommende år vil drøfte disse fælles temaer. Og jeg håber, drøftelserne kan føre frem til en fælles dansk eller nordisk indsats for at oprette en musikpsykologi-uddannelse.

Søren Willert, mag.art. i psykologi

Referencer :

Bonde, L.O. (red.): Musik og psykologi.

Psyke & Logos, årg. 28, nr. 1, 2007.

Udg.: Dans psykologisk Forlag.

[Faktaboks]:

En læservedledning

Teksten bygger på en samtale mellem *interviewpersonen* Lars Ole Bonde, lektor på musikterapiuddannelsen ved Institut for kommunikation, Aalborg Universitet, og *intervieweren*, mag.art. i psykologi Søren Willert, ligeledes Institut for kommunikation, Aalborg Universitet.

Lars Ole Bonde var i 2006-07 gæstere-daktør på et Psyke & Logos-tema-nummer om 'Musik og psykologi', og Søren Willert har haft rollen som en af flere peer reviewers.

Artiklen er vokset ud af et aftenmøde mellem disse to personer. Søren Willert vidste, hvilken redaktionel arbejdsindsats det havde krævet at få det voluminøse temanummer (640 sider!) på gaden, og var på den baggrund nysgerrig på, om Lars Ole Bonde fandt, at anstrengelserne havde været umagen værd. Hvilken betydning kunne temanummeret have for dansk psykologi, musikvidenskab og musikterapi?

Med udgangspunkt i Søren Willerts noter fra samtalen er teksten blevet til – men her blot omformet til en monolog.